ΣΩΤΗΡΙΑ Α. ΤΡΙΑΝΤΑΡΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΤΕΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΩΣ ΓΡΑΦΕΤΑΙ ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ι. Ορισμός Επιστημονικής Εργασίας

ΙΙ. Εργασίες Υποχρεωτικές για την Απόκτηση Ακαδημαϊκού Τίτλου

ΙΙΙ. Μη Υποχρεωτικές Εργασίες για την Απόκτηση Ακαδημαϊκού Τίτλου

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Στάδια Συγγραφής Μελέτης

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η δομή της Επιστημονικής Εργασίας

Επίλογος

Βιβλιογραφία

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μια επιστημονική εργασία προσδιορίζεται ως επιστημονική, όταν υπακούει σε ορισμένα βασικά αιτήματα του επιστημονικώς γράφειν και με αυτό τον τρόπο πληροί ορισμένες προϋποθέσεις που επιβάλλονται διεθνώς. Ένα βασικό στοιχείο που διακρίνει μια επιστημονική εργασία είναι η ανάλυση του θέματός της να είναι εμπεριστατωμένη, οι θέσεις και οι απόψεις του συγγραφέα να είναι τεκμηριωμένες, το υλικό και οι πηγές που χρησιμοποιεί να είναι καλά οργανωμένες και ταξινομημένες, γεγονός που αναδεικνύει και την ικανότητα του συγγραφέα να αξιολογεί τι είναι χρήσιμο από το υλικό που χρησιμοποιεί και ποιο συγκεκριμένο κομμάτι αυτού του υλικού θα αξιοποιήσει. Η ορθή αξιολόγηση και εκτίμηση του υλικού συμβάλλει σημαντικά στην εύστοχη παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ερευνών του, η οποία σαφώς θα έχει ως βασικό στόχο την προαγωγή και πρόοδο της επιστήμης.

Από τη θέση αυτή ο συγγραφέας θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη τη συγκέντρωση και τη δόμηση του υλικού που έχει συλλέξει. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να συστηματοποιήσει κάποιος μεθοδικά το υλικό που θα χρησιμοποιήσει. Ο πιο παλαιός και γνωστός είναι να ξεχωρίζει το υλικό του κατά θέμα ή κατά συγγραφέα πάνω σε μεγάλες καρτέλες, ιδίως όταν το υλικό του είναι ογκώδες. Σήμερα η ίδια εργασία μπορεί να γίνει και μέσα στο κομπιούτερ, καταγράφοντας το υλικό σε αρχεία, τα οποία ξεχωρίζουν μεταξύ τους κατά θεματική ενότητα. Το υλικό βασίζεται πάνω σε πηγές και σε βιβλιογραφικές αναφορές, στις οποίες πρέπει να δίνεται μεγάλη προσοχή για να επιτυγχάνεται η ορθή τεκμηρίωση των θέσεων και απόψεων του συγγραφέα.

Οι επιστημονικές εργασίες ακολουθούν μια δική τους τεχνική και είναι πολλών ειδών, όπως φοιτητική-σεμιναριακή, διπλωματική, άρθρα σε περιοδικά, ανακοινώσεις, εισηγήσεις, μονογραφίες, διδακτορική

διατριβή, μεταδιδακτορική κ.ά. Ειδικότερα οι επιστημονικές εργασίες κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες:

α. Σε αυτές με τις οποίες ο ερευνητής-συγγραφέας δεν κατοχυρώνεται με κανένα Ακαδημαϊκό τίτλο και

β. Σε εκείνες τις εργασίες, των οποίων η εκπόνηση είναι υποχρεωτική, προκειμένου να απονεμηθεί στον ερευνητή ο Ακαδημαϊκός τίτλος.

Οι εργασίες που είναι υποχρεωτικές για την απόκτηση του Ακαδημαϊκού τίτλου είναι:

α. Η Πτυχιακή/Διπλωματική

β. Η Μεταπτυχιακή

γ. Η Διδακτορική Διατριβή

δ. Η Μεταδιδακτορική Διατριβή.

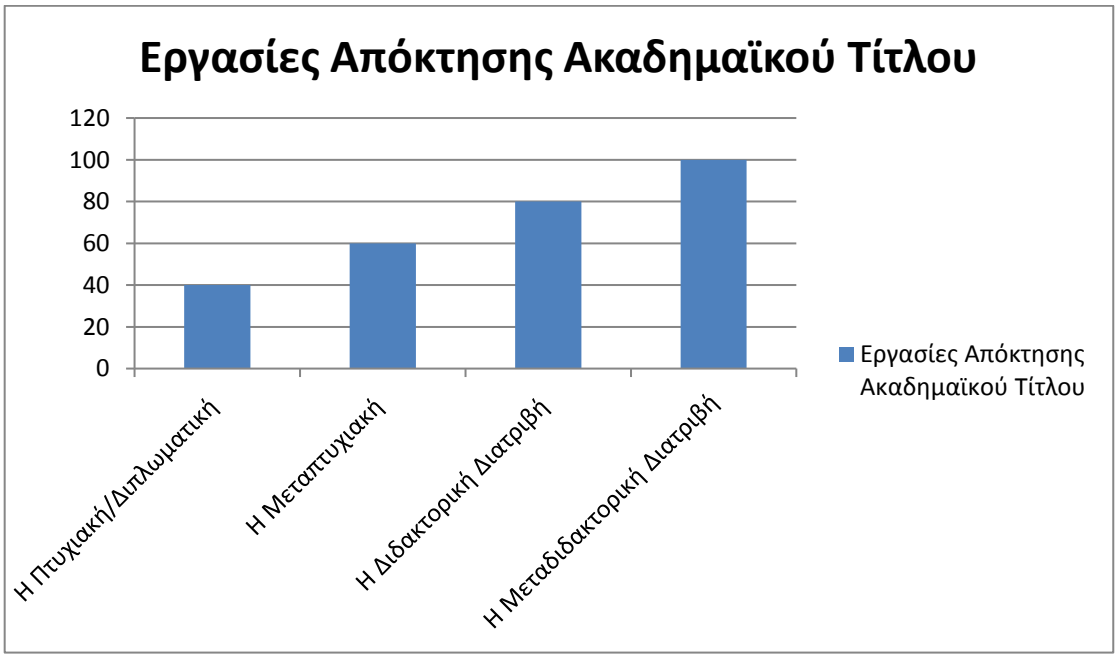

Στις εργασίες που δεν απολήγουν σε Ακαδημαϊκό τίτλο εντάσσονται:

α. η Εισήγηση

β. Το Άρθρο

γ. Η Μονογραφία.

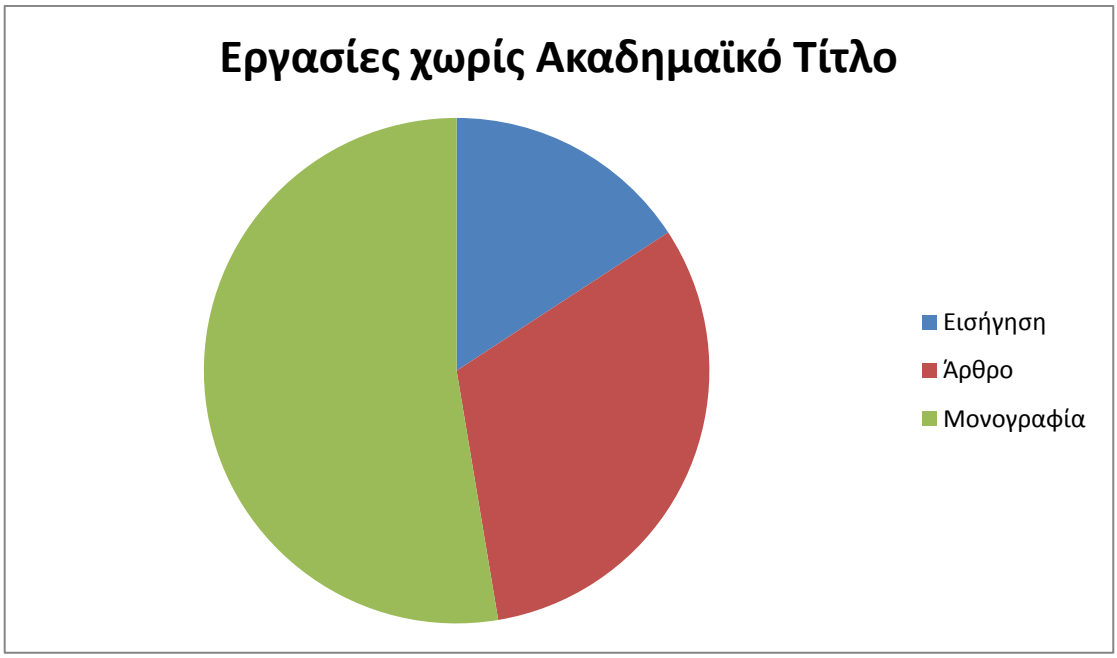

Ι. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ

Α. ***Διπλωματική εργασία***

Η Διπλωματική Εργασία συνδέεται κυρίως με το κλείσιμο του κύκλου σπουδών και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για τη λήψη του πτυχίου. Είναι εργασία σε προπτυχιακό στάδιο, αλλά προετοιμάζει το φοιτητή για μεταπτυχιακές σπουδές. Σήμερα υπάρχουν ελάχιστες σχολές που επιβάλλουν τη σύνταξη διπλωματικής εργασίας. Η συγκεκριμένη εργασία είναι υποχρεωτική για όλους τους φοιτητές, όταν το προβλέπει ο εσωτερικός κανονισμός της Σχολής. Συνήθως η διπλωματική εργασία συντάσσεται στο τέλος των μεταπτυχιακών σπουδών.

Β. Μεταπτυχιακή εργασία

Η Μεταπτυχιακή Εργασία, που αφορά στον πρώτο κύκλο σπουδών, εκπονείται από το φοιτητή στο τέλος των μεταπτυχιακών σπουδών, δηλαδή στο τέλος του τρίτου ή τέταρτου εξαμήνου και αποτελεί βασική προϋπόθεση για την απονομή του μεταπτυχιακού διπλώματος. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχουν την ευθύνη για την κύρια οργάνωση και λειτουργία των Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών. Τα Π.Μ.Σ. μπορούν να οργανώνονται και να λειτουργούν σε κάθε Τμήμα Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ή ακόμη και με συνεργασία περισσότερων Τμημάτων του αυτού ή άλλου Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένων ιδρυμάτων της αλλοδαπής. Επίσης, μπορεί να αναπτυχθεί πρόγραμμα συνεργασίας ανάμεσα στα Π.Μ.Σ. και σε αναγνωρισμένα ερευνητικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Τα Π.Μ.Σ. προβλέπουν υποχρεωτικώς την απονομή μεταπτυχιακού διπλώματος. Για την απονομή αυτού του Μεταπτυχιακού Διπλώματος

Ειδίκευσης απαιτείται η εξέταση στα προβλεπόμενα από το οικείο Πρόγραμμα μαθήματα, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή του μεταπτυχιακού φοιτητή στις εκπαιδευτικές και ερευνητικές δραστηριότητες, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Πρόγραμμα και στον Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών. Σε παλαιότερα χρόνια και συγκεκριμένα στο Α.Π.Θ σε ορισμένες σχολές οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έπρεπε να συγγράψουν οκτώ μικρές εργασίες και στο τέλος να συνθέσουν μια μεταπτυχιακή εργασία. Ενώ στη Φιλοσοφική Σχολή οι εργασίες ήταν μόνο δύο με επιστέγασμα την τελική εργασία. Μάλιστα η τελική εργασία είχε ως ελάχιστο αριθμό σελίδων τις τριάντα δύο (32). Θα λέγαμε ότι σήμερα τα Π.Μ.Σ. είναι πιο οργανωμένα και η χρονική διάρκειά τους είναι ενάμιση μέχρι δύο χρόνια, δηλαδή τρία ή τέσσερα εξάμηνα, εάν σε αυτή περιλαμβάνεται η πρακτική.

Τόσο η διπλωματική εργασία όσο και τα Π.Μ.Σ. αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης και στην ανάπτυξη της έρευνας. Συγκεκριμένα η διπλωματική και πολύ περισσότερο η μεταπτυχιακή εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει με σαφήνεια ένα επιστημονικό θέμα και να δώσει με λογικά επιχειρήματα θεμελιωμένες απαντήσεις σε αντίστοιχα επιστημονικά προβλήματα. Ο συντάκτης της έρευνας επιλέγει το ζητούμενο θέμα και εργάζεται επιστημονικά, προκειμένου να αξιοποιήσει τόσο την πηγή, όπου στηρίζει την έρευνά του (π.χ. το κείμενο ενός συγγραφέα), όσο και τις έρευνες άλλων πάνω στο εν λόγω θέμα, παρουσιάζοντας έτσι και τη σχετική βιβλιογραφία, από την οποία αναφαίνεται η κατάσταση της έρευνας. Πολλές φορές υπάρχουν μεταπτυχιακές εργασίες που το επίπεδο τους μπορεί να λάβει και την αξία της Διδακτορικής Διατριβής, η οποία αποτελεί το κορυφαίο είδος της επιστημονικής εργασίας στο Πανεπιστήμιο. Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής εργασίας απονέμεται και το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα. Φυσικά η απόκτηση του Μεταπτυχιακού διπλώματος είναι προαιρετική.

Γ. Διδακτορική Διατριβή

Η Διδακτορική Διατριβή εκπονείται από το μεταπτυχιακό φοιτητή στο δεύτερο κύκλο σπουδών. Μετά την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος ο φοιτητής μπορεί με αίτησή του να συνεχίσει για την απόκτηση του Διδακτορικού Διπλώματος. Για κάθε Υποψήφιο Διδάκτορα ορίζεται από τη Γ.Σ.Ε.Σ. και μετά από την εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής, τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή, που είναι αρμόδια για την καθοδήγηση του υποψηφίου. Η Συμβουλευτική Επιτροπή απαρτίζεται από τον Επιβλέποντα, που είναι μέλος Δ.Ε.Π. του οικείου Τμήματος και ανήκει στη βαθμίδα του Καθηγητή ή Αναπληρωτή ή Επίκουρου, καθώς και από άλλα δύο μέλη Δ.ΕΠ. από τα οποία το ένα μπορεί να είναι Λέκτορας του οικείου Τμήματος.

Η Διδακτορική Διατριβή είναι μια αυτόνομη επιστημονική εργασία που αφορά σ' ένα αυστηρά καθορισμένο ειδικό θέμα, με στόχο την απόκτηση του τίτλου του διδάκτορα σε κάποια από τις πανεπιστημιακές σχολές. Η τελική αξιολόγηση της εργασίας γίνεται από Εξεταστική Επιτροπή που απαρτίζεται από επτά (7) μέλη. Ο υποψήφιος αναπτύσσει τη Διδακτορική Διατριβή του δημόσια ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής, η οποία και κρίνει, αν αποτελεί συμβολή στην επιστήμη. Για την έγκριση της Διδακτορικής Διατριβής απαιτείται τουλάχιστον η σύμφωνη γνώμη πέντε μελών της Εξεταστικής Επιτροπής. Η αναγόρευση του Υποψηφίου Διδάκτορα γίνεται από τη Γ.Σ.Ε.Σ.

Το κύριο στοιχείο μιας Διδακτορικής Διατριβής είναι η πρωτοτυπία της, δηλαδή η προσφορά νέων στοιχείων που θα βοηθήσουν στην προώθηση της έρευνας και τα πορίσματά της τα οποία δεν είχε ακόμη εντοπίσει η επιστημονική έρευνα. Αυτή είναι και η ουσιαστική διαφορά της Διδακτορικής διατριβής από τη Διπλωματική και Μεταπτυχιακή εργασία, όπου δεν είναι απαραίτητη η πρωτοτυπία, αλλά απλώς ελέγχεται η γνώση της μεθόδου του επιστημονικώς εργάζεσθαι,

καθώς και η δυνατότητα του νέου επιστήμονα να θέτει τα προβλήματα και να επιχειρεί να τα επιλύσει με αυτενέργεια. Βέβαια οι αξιώσεις για ένα Διδάκτορα πλέον δεν θα πρέπει να περιορίζονται στην πρωτοτυπία του θέματος και στην προσφορά νέων επιστημονικών στοιχείων, αλλά επεκτείνονται και στην εξωτερική μορφή, δηλαδή στη δομή και στη διαίρεση της εργασίας, στην ομοιομορφία της γλώσσας, στην ορθότητα της σύνταξης, που βοηθάει στην εύκολη κατανόηση των όσων αναφέρει και στην ορθή διαμόρφωση των επιχειρημάτων, όπως και στην τεχνική των παραπομπών κ.ά.

Κύρια σπουδαιότητα έχει η επιλογή του θέματος, καθώς και η παρακολούθηση της ειδικής επιστημονικής βιβλιογραφίας, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο να ασχολείται και κάποιος άλλος ερευνητής με το ίδιο θέμα ή ακόμη να έχει δημοσιευθεί το θέμα αυτό σε επιστημονικά περιοδικά, μελέτες που εμφανώς σημαίνει ότι πρόλαβαν τα πορίσματα της έρευνάς του. Συνήθως τα θέματα σε συγκεκριμένες επιστημονικές περιοχές δίνονται από τον Επιβλέποντα Καθηγητή. Η ανωτέρω παρατήρηση είναι σημαντική, αφού θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στο τέλος ο υποψήφιος θα πρέπει να υποβάλλει, εκτός από το βιογραφικό σημείωμα και ένα σημείωμα στη Σχολή ή στο Τμήμα περί της πρωτοτυπίας της Διδακτορικής Διατριβής του, όπου να επισημαίνει τα κύρια σημεία της εργασίας του που προάγουν την επιστήμη.

Για να αποφευχθούν οι συμπτώσεις στην επιλογή και διαπραγμάτευση των θεμάτων δημιουργήθηκαν σε ορισμένες χώρες, όπως στη Γερμανία και στην Ελβετία, αλλά και εδώ σε εμάς το αποκαλούμενο Ε.Κ.Τ. (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης), στα οποία αναγγέλλει και κατοχυρώνει ο ερευνητής το θέμα του, και ταυτόχρονα πληροφορείται για το αν ασχολείται κάποιος άλλος με το ίδιο θέμα.

Δ. Μεταδιδακτορική Εργασία (Post Doc)

Η Μεταδιδακτορική Εργασία εκπονεί μπορεί να εκπονήσει όποιος κατέχει όλους τους ανωτέρω Ακαδημαϊκούς τίτλους. Παλαιότερα η Μεταδιδακτορική Εργασία αντιστοιχούσε με την Υφηγεσία, την οποία εκπονούσε ο Διδάκτορας και υπηρετούσε για μια πενταετία μέσα στη Σχολή στη βαθμίδα του Επίκουρου. Ο νόμος αναφορικά με την Υφηγεσία με το πέρασμα των χρόνων πάγωσε, αλλά ποτέ δεν αντικαταστάθηκε από άλλο νόμο. Από το 1999-2000 το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ) δίνει τη δυνατότητα σε υποψηφίους, κατόπιν επιλογής και μετά από την υποβολή των ατομικών φακέλων τους στο ΙΚΥ που ελέγχονται από μια τριμελή επιτροπή καθηγητών, να εκπονούν με μια σχετικά καλή οικονομική ενίσχυση μια Μεταδιδακτορική Εργασία. Σήμερα σε πολλά Πανεπιστήμια Διδάκτορες που επιθυμούν να εκπονήσουν μια Μεταδιδακτορική Εργασία έχουν τη δυνατότητα να απευθυνθούν σ' ένα καθηγητή που υπηρετεί το συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο και να αναλάβει ως επόπτης τη Μεταδιδακτορική Έρευνα. Πρόκειται για ένα τίτλο που τον κατέχει ένας μικρός αριθμός επιστημόνων.

Ε. Υπόμνημα εργασίας

Η υποβολή του Υπομνήματος είναι απαραίτητη για την εκπόνηση μιας ερευνητικής εργασίας. Στο Υπόμνημα ο υποψήφιος περιγράφει το σκοπό της μελέτης που αποτελεί και την πρωτοτυπία της, αναφέρει τα κεφάλαια τα οποία θα αναπτύξει με τις επιμέρους ενότητες, καθώς και τη μεθοδολογία που θα χρησιμοποιήσει ο υποψήφιος στην ανάπτυξη του θέματός του.

Επίσης, στο Υπόμνημα αναφέρεται ο πιθανός τίτλος της μελέτης, παρουσιάζεται σύντομα το περιεχόμενο της μελέτης με τα πιθανά πορίσματα ή αποτελέσματα της έρευνας.

Ακολούθως, στο Υπόμνημα υπάρχει ένα πλάνο της μελέτης στο οποίο περιλαμβάνονται τα πακέτα της μελέτης και των παραδοτέων, αναφέρεται η δομή της διαχείρισης της έρευνας, οι στόχοι και το χρονοδιάγραμμα.

Μια δομή ενός υπομνήματος είναι:

1. Τίτλος εργασίας

2. Εισαγωγή: Αναφέρεται η αφορμή για την ενασχόληση του υποψηφίου με το συγκεκριμένο θέμα. Επίσης, αναφέρονται ορισμένες σημαντικές θέσεις του θέματος ως υπόβαθρο και σε συνδυασμό με υπό εξέταση θέματα. Επιπροσθέτως, προβάλλεται ο προβληματισμός του υποψηφίου σχετικά με το θέμα, καθώς και ο/οι στόχοι που θέλει να επιτελέσει.

3. Θεωρητικό μέρος: Αναπτύσσει περιληπτικά τα κεφάλαια και υποκεφάλαια της μελέτης του.

4.Σκοποί/στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

5. Ερευνητική διαδικασία

- Μεθοδολογία έρευνας
- Δείγμα της έρευνας
- Χρονοδιάγραμμα της έρευνας
- Πρωτοτυπία της έρευνας

6. Αναμενόμενα αποτελέσματα και ερευνητική αξιοποίηση

7. Βιβλιογραφία

Τυπική μορφή διαγράμματος:

Τίτλος εργασίας

Περίληψη

Τεχνική Περιγραφή

Πορίσματα

Πλάνο Εργασίας.

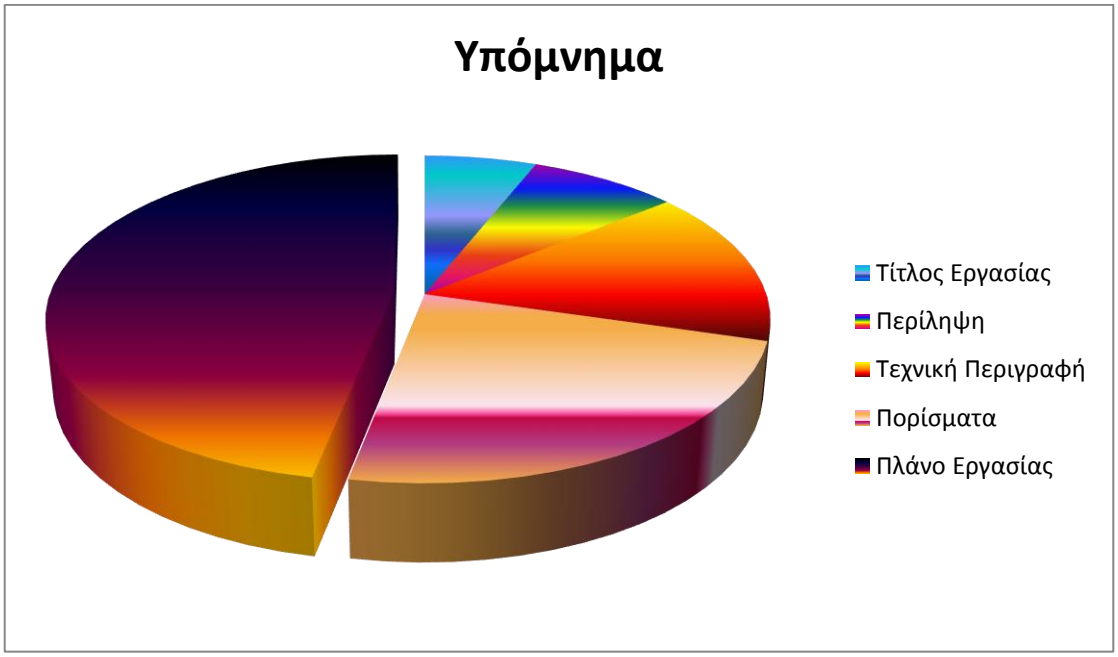
Υπόμνημα
Τίτλος Εργασίας
Περίληψη
Τεχνική Περιγραφή
Πορίσματα
Πλάνο Εργασίας

ΙΙ. ΜΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ

Α. Εισήγηση

Η Εισήγηση είναι μια σύντομη επιστημονική εργασία, με απώτερο στόχο ο ερευνητής που την επέλεξε να πληροφορήσει το ακροατήριο για τη μέθοδο και την πορεία στην οποία βρίσκεται μια επιστημονική έρευνα. Επίσης, μπορεί να πρόκειται για μια εργασία που ανέθεσε ο επιβλέπων στον ερευνητή, που δύναται να είναι φοιτητής προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού.

Ο ερευνητής για τη συγγραφή της Εισήγησης ακολουθεί συγκεκριμένες προδιαγραφές. Έτσι, βασική είναι η δομή της εργασίας, ο τρόπος σύνταξης, η σωστή χρήση των παραπομπών και των σχολίων, τα οποία τεκμηριώνουν τα όσα ο ερευνητής αναφέρει στο κείμενο της Εισήγησής του και τέλος εξίσου σημαντική είναι η βιβλιογραφία.

Η Εισήγηση πρέπει να διακρίνεται για τη σαφήνεια, την ευκρίνεια, την καθαρότητα του λόγου, τη λιτότητα αποφεύγοντας τα περιττά στοιχεία. Όλα αυτά μαζί αναδεικνύουν την ποιότητα της Εισήγησης.

Προτού ο ερευνητής γράψει την Εισήγηση συνήθως συγκροτεί ένα σχέδιο εργασίας πάνω στην οποία θα τη διαμορφώσει. Η πιο συνήθης μορφή σχεδίου είναι:

1. **Η θεματική πρόταση**, δηλαδή η εισαγωγή στο θέμα
2. **Οι λεπτομέρειες ή σχόλια**, δηλαδή η ανάπτυξη του θέματος με την ύπαρξη κεφαλαίων ή υπότιτλων, που βοηθούν στην κατανόηση του αναγνώστη
3. **Η κατακλείδα**, δηλαδή το συμπέρασμα ή επίλογος, όπου ο ερευνητής επιχειρεί μια ανακεφαλαίωση των όσων έχει αναπτύξει.

Οι Εισηγήσεις παρουσιάζονται κατά κύριο λόγο σε Colloquia, Ημερίδες και Συνέδρια (ελληνικά ή διεθνή). Η Εισήγηση αποτελεί την αφετηρία για τη συγγραφή όλων των μορφών των επιστημονικών εργασιών, που απαιτούν κυρίως τη μέθοδο και τη συστηματικότητα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ / ΣΧΟΛΙΑ

ΚΑΤΑΚΛΕΙΔΑ

Β. Εγχειρίδιο

Το Εγχειρίδιο είναι σύντομο σύγγραμμα στο οποίο ο συγγραφέας συγκεντρώνει συνοπτικά τις θεμελιώδεις γνώσεις κάποιας επιστήμης ή τέχνης. Συνήθως είναι μονότομο σε μορφή και σε σχήμα, που διευκολύνουν την άνετη χρησιμοποίησή του. Στο Εγχειρίδιο δεν απαιτείται η πρωτοτυπία. Σκοπός είναι να μεταδώσει τις βασικές γνώσεις ενός επιστημονικού κλάδου. Τα σημαντικά στοιχεία του είναι η ευσύνοπτη μορφή, η σαφήνεια και η συστηματοποίηση του υλικού του.

Γ. Ανακοίνωση σε επιστημονικό συνέδριο

Η Ανακοίνωση είναι μια συνηθισμένη μορφή επιστημονικής εργασίας στον πανεπιστημιακό χώρο, την οποία αναλαμβάνει κάποιος να την παρουσιάσει σε επιστημονικό συνέδριο, είτε προσκαλούμενος από τους οργανωτές του συνεδρίου είτε εκδηλώνοντας ενδιαφέρον να συμμετάσχει, εάν βέβαια η εκδήλωση αυτή του ενδιαφέροντος γίνει

δεκτή από τους οργανωτές. Όσοι μετέχουν με Ανακοινώσεις σε επιστημονικά συνέδρια θα πρέπει να γνωρίζουν ότι απαραίτητος όρος είναι η πρωτοτυπία του θέματος. Επομένως, ανακοινώνει κάποιος κάτι καινούριο που βρήκε σε αρχεία, μνημεία, κείμενα· ακόμη ανακοινώνει αλλαγή εκτιμήσεων και ερμηνειών που σχετίζονται με παλαιότερες δικές του έρευνες, είτε με έρευνες άλλων, επειδή οι παλαιές εκτιμήσεις βασίστηκαν σε δεδομένα που άλλαξαν ή σε εσφαλμένη αξιολόγηση των παλαιών δεδομένων. Για τις Ανακοινώσεις αυτές διατίθεται πολύ λίγος χρόνος μεταξύ 15-20 λεπτών της ώρας, και κατά συνέπεια το κείμενο πρέπει να είναι περίπου στις δέκα με δεκαπέντε σελίδες και δημοσιεύεται στα πρακτικά του συνεδρίου, που με πρωτότυπες Ανακοινώσεις αποκτούν μεγάλη επιστημονική αξία.

Δ. Άρθρο

Άρθρα συντάσσουν οι καταξιωμένοι επιστήμονες στο χώρο τους και αφορούν σε κάποιο επιστημονικό θέμα. Τα Άρθρα δημοσιεύονται σε περιοδικά, συλλογικούς τόμους, εγκυκλοπαίδειες. Δηλαδή δεν αποτελούν αυτοτελές δημοσίευμα, αλλά εμφανίζονται ως μέρη ενός όλου. Είναι μεγάλη τιμή για ένα επιστήμονα η δημοσίευση του άρθρου σε έγκυρα επιστημονικά ελληνικά ή ξένα περιοδικά.

Η έκταση του Άρθρου περίπου θα πρέπει να φτάνει στις 6.000 με 7.000 λέξεις ή 20 με 25 δακτυλογραφημένες σελίδες. Σε πολλά επιστημονικά περιοδικά υπάρχουν προδιαγραφές αναφορικά με το όριο των λέξεων και τη μορφή του Άρθρου, τις οποίες οφείλει να εφαρμόζει ο συγγραφέας. Άρθρα συγγράφουν κυρίως επιστήμονες που ακολουθούν επαγγελματική καριέρα.

α. Άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά διεθνούς κύρους

Πρόκειται για Άρθρα που διαβάζονται διεθνώς και υπάρχουν στις περισσότερες βιβλιοθήκες Πανεπιστημίων και άλλων επιστημονικών

ιδρυμάτων εσωτερικού και εξωτερικού. Τα Άρθρα που δημοσιεύονται σε περιοδικά του εξωτερικού γράφονται υποχρεωτικά σε μια διεθνή γλώσσα. Στην περίπτωση που δημοσιεύονται σε ελληνόγλωσσα περιοδικά θεωρείται επιβεβλημένο να επισυνάπτουν στο τέλος μια περίληψη στην αγγλική.

Όταν ένα Άρθρο δημοσιεύεται σε περιοδικό διεθνούς κύρους ακολουθείται μια συγκεκριμένη διαδικασία. Δηλαδή το Άρθρο κρίνεται από μια επιστημονική επιτροπή, η οποία κρίνει την ποιότητα του Άρθρου, γίνονται ορισμένες διορθώσεις που αφορούν στο περιεχόμενο και στη διατύπωση των θέσεων του συγγραφέα, ώστε να γίνουν πιο ευκρινείς και σαφείς οι θέσεις του και μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα ανακοινώνεται στο συγγραφέα η αποδοχή ή η απόρριψη του Άρθρου του. Η αποδοχή σαφώς σημαίνει αναγνώριση και καταξίωση για το συγγραφέα και κυρίως όταν πρόκειται για μεγάλου κύρους επιστημονικά περιοδικά, τα οποία είναι λίγα σε σχέση με άλλες κατηγορίες περιοδικών.

β. Επιστημονικά περιοδικά χωρίς σύστημα κριτών

Πρόκειται για Περιοδικά που έχουν ένα καλό επίπεδο, έχουν τεχνικές προδιαγραφές, τις οποίες πρέπει να εφαρμόζουν οι συγγραφείς, αλλά δεν υπόκεινται σε έλεγχο ποιότητας, διότι δεν υφίσταται επιστημονική επιτροπή.

γ. Συλλογικοί τόμοι

Πρόκειται για Άρθρα που δημοσιεύονται σε Συλλογικούς τόμους (εγκυκλοπαίδειες, αφιερώματα κ.ά.). Οι Συλλογικοί τόμοι έχουν προκαθορισμένα θέματα, τα οποία ανατίθενται σε συγγραφείς. Συνήθως αυτά τα Άρθρα δεν διακρίνονται πάντα για την πρωτοτυπία τους και εκφράζουν γενικές θέσεις, δίνοντας μια συνολική εικόνα του

επιστημονικού πεδίου με το οποίο ασχολούνται. Τα Άρθρα ολοκληρώνονται με την παράθεση της βιβλιογραφίας.

Δομή του Άρθρου

1. Τίτλος
2. Ονοματεπώνυμο του συγγραφέα ή των συγγραφέων
3. Περίληψη του θέματος και θέσεις κλειδιά
4. Εισαγωγικά στοιχεία που αφορούν στο θέμα, όπως στόχοι κ.ά.
5. Παρουσίαση του θέματος με επιχειρήματα που φανερώνουν την επιστημονική του τεκμηρίωση
6. Συμπεράσματα, προτάσεις
7. Βιβλιογραφία
8. Παράρτημα

Υπάρχουν Άρθρα που η συγγραφή τους είναι αποτέλεσμα συνεργασίας πολλών επιστημόνων. Επίσης, οι νέοι συγγραφείς, όπως μεταπτυχιακοί, Υποψήφιοι Διδάκτορες και Διδάκτορες είναι καλό να δημοσιεύουν Άρθρα μαζί με έμπειρα άτομα, ώστε να έχουν καλύτερα αποτελέσματα.

Ε. Μονογραφία

Η Μονογραφία είναι επιστημονική μελέτη στην οποία διαπραγματεύεται κάποιος ένα μόνο θέμα, με τρόπο πλήρη, ολοκληρωμένο και εξονυχιστικό. Δηλαδή ο συγγραφέας μελετά και εξετάζει το θέμα, ώστε να δώσει τα απαραίτητα στοιχεία για τη συγγραφή του συνθετικού έργου. Το θέμα της Μονογραφίας είναι ειδικό, αποσπασμένο από τη συνάφειά του. Οι Μονογραφίες για ειδικά θέματα αποτελούν σπουδαία συμβολή στην επιστήμη, διότι σε αυτές στηρίζεται μετέπειτα η συνθετική παρουσίαση των γενικών προβλημάτων.

Ο συγγραφέας μιας Μονογραφίας θα πρέπει να ενημερώνεται για την υπάρχουσα βιβλιογραφία, καθώς και για τα αποτελέσματα

σύγχρονων ερευνών, ώστε η Μονογραφία να χαρακτηρίζεται από πληρότητα και σαφήνεια. Επειδή η Μονογραφία είναι επίπονη διαδικασία γι' αυτό ο συγγραφέας θα πρέπει πρωτίστως να ενημερώνεται συνεχώς για το επιστημονικό πεδίο με το οποίο θα ασχοληθεί, να έχει εμπειρία, να έχει θέσει προβληματισμούς και να έχει διασαφηνίσει τους άξονες στους οποίους θα κινηθεί. Το γεγονός αυτό προϋποθέτει και τις εξειδικευμένες γνώσεις τις οποίες πρέπει να διαθέτει ο συγγραφέας με παράλληλα ακριβή τήρηση της επιστημονικής τεχνογραφίας.

Η Μονογραφία είναι εξειδικευμένη εργασία και κυρίως μη συνθετική και κατά τη συγγραφή της μοιάζει με τη Διδακτορική Διατριβή.

Στ. Πραγματεία

Η Πραγματεία σημαίνει από την ετυμολογία της την επιδίωξη ενός πράγματος, κάποιας υπόθεσης με επιμέλεια, με σπουδή, με επίπονη εργασία. Σημαίνει εκείνο το είδος της συγγραφής, όπου γίνεται διαπραγμάτευση του θέματος κατά τρόπο συστηματικό, δηλαδή εκτίθενται απόψεις, σκέψεις κατά τρόπο λογικό και αιτιώδη και όχι όπως έτυχε. Συγκεκριμένα, υπάρχει λογικός ειρμός και λογική ακολουθία των επομένων προς τα προηγούμενα. Η Μονογραφία επί ειδικού θέματος μπορεί να είναι και Πραγματεία, εφόσον η διαπραγμάτευση είναι συστηματική.

Ζ. Δοκίμιο

Το Δοκίμιο, στη γλώσσα της γραμματολογίας και της επιστημονικής συγγραφής, είναι ο αντίποδας περίπου της μονογραφίας και της πραγματείας. Εδώ δεν υφίστανται περιορισμοί της εξάντλησης και της συστηματικής παρουσίασης ενός θέματος, σύμφωνα με τους καθιερωμένους κανόνες συγγραφικής τεχνικής. Ο Δοκιμιογράφος γράφει

ελεύθερα και αδέσμευτα τις προσωπικές του απόψεις πάνω σ' ένα θέμα, χωρίς να ενδιαφέρεται αν θα το εξαντλήσει ή όχι ή αν τήρησε κάποια τεχνική. Εδώ θα λέγαμε ότι υπάρχει αυθορμητισμός, έκφραση, προσωπικό ύφος και προσωπική ευθύνη για τα γραφόμενα.

Η. Βιβλιοκρισία

Η Βιβλιοκρισία είναι συνηθισμένο είδος επιστημονικής συγγραφής. Πρόκειται για τη συστηματική κριτική ενός νέου συνήθως επιστημονικού έργου. Την κριτική του νέου βιβλίου αναλαμβάνει κάποιος είτε με δική του πρωτοβουλία, λόγω σύμπτωσης των επιστημονικών ενδιαφέρον προς τα θέματα που θίγει ο συγγραφέας στο νέο βιβλίο, είτε διότι του ζητήθηκε από τον εκδοτικό οίκο, από κάποιο περιοδικό ή και από τον ίδιο το συγγραφέα. Πρώτη βασική προϋπόθεση, για να ασκήσει κάποιος κριτική στο έργο ενός επιστήμονα είναι η οικειότητα και η ειδίκευση πάνω στα θέματα του βιβλίου. Δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η αντικειμενικότητα και η νηφαλιότητα, δηλαδή να μην υπάρχει φθόνος ή εμπάθεια για το συγγραφέα του υπό κρίση βιβλίου.

Ο κριτής του βιβλίου θα πρέπει αντικειμενικά και με σοβαρότητα να παρουσιάσει τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία του έργου. Με τη Βιβλιοκρισία συγγενεύει η Βιβλιοπαρουσίαση, όπου κάποιος, χωρίς να παίρνει κριτική θέση, απλώς παρουσιάζει το περιεχόμενου κάποιο βιβλίου.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Ι. ΣΤΑΔΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. *Η εξεύρεση του θέματος*

Εκεί όπου τα θέματα δίνονται από τον καθηγητή τα πράγματα είναι πιο εύκολα, καθώς ο φοιτητής δεν έχει την ευθύνη εύρεσης του θέματος. Αυτό μπορεί να συμβεί ακόμη και στη Διδακτορική Διατριβή. Εντούτοις, ο επιστήμονας, για να έχει επιστημονική αυτονομία και ανεξαρτησία θα πρέπει ο ίδιος να μάθει να εντοπίζει και να επιλέγει τα προς έρευνα και συγγραφή θέματα. Η ικανότητα της εύρεσης ενός θέματος συνδέεται άμεσα με την κατάρτιση και ευρύτητα του επιστήμονα, καθώς και με τη συνεχή παρακολούθηση των εξελίξεων στο χώρο της επιστήμης του. Ο παραγωγικός και εφευρετικός επιστήμονας οφείλει να μελετά την επιστημονική Βιβλιογραφία. Είναι αδύνατο ένας συγγραφέας να συλλάβει όλα τα προβλήματα, καθώς και τις πτυχές ενός θέματος. Ο κάθε επιστήμονας βλέπει τα πράγματα από τη δική του προοπτική και με το δικό του τρόπο. Από τη στιγμή που ένας επιστήμονας εξαγγέλλει και ανακοινώνει ότι ο ίδιος θα ασχοληθεί μ' ένα συγκεκριμένο θέμα η ηθική επιστήμη απαγορεύει σε οποιονδήποτε άλλο να καταπιαστεί με αυτό το θέμα. Αν μια μελέτη δεν είναι πλήρης μπορεί να γίνει η συμπλήρωσή της σε επιμέρους πλευρές με Άρθρα σε επιστημονικά Περιοδικά.

Από τη στιγμή που ο επιστήμονας έχει βρει το θέμα το οποίο θα διαπραγματευθεί θα πρέπει να προσέξει τα εξής:

α. να διαπιστώσει μήπως κάποιος άλλος έχει ασχοληθεί ή ασχολείται με το ίδιο θέμα, για να μην είναι μάταιος ο κόπος του.

β. Το θέμα δε θα πρέπει να είναι πολύ γενικό αλλά ειδικό και συγκεκριμένο. Πολλές φορές αναλαμβάνει κάποιος να ασχοληθεί με πολύ γενικά και πολύπλευρα θέματα, οπότε υπάρχει ο κίνδυνος να μην μπορεί να δαμάσει το υλικό, να πελαγοδρομήσει και να χαθεί μέσα στις πολλές πλευρές ενός γενικού θέματος. Επιλέγοντας ένα ειδικό θέμα ο

ερευνητής κινείται σε περιορισμένο επιστημονικά χώρο, όπου ενδεχομένως χάνει σε έκταση και πλάτος, κερδίζει όμως σε βάθος. Συγκεκριμένα, μπορεί να εμβαθύνει περισσότερο το θέμα του και να επεξεργασθεί με άνεση το περιορισμένο υλικό του, κερδίζοντας έτσι σε χρόνο.

γ. Η αυτογνωσία που διαθέτουμε αναφορικά με τις προσωπικές δυνατότητές μας, δηλαδή το ζύγισμα των δυνάμεών μας για την επιλογή ενός θέματος. Καλό στοιχείο για την ορθότητα της επιλογής ενός θέματος είναι μόλις ακούσουμε ή διαβάσουμε το θέμα να σχηματίσουμε μέσα μας μια γενική εικόνα σχετικά με το πώς θα διαπραγματευθούμε αυτό το θέμα. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο έχουμε μια εσωτερική αποδοχή και ενδιαφέρον για το θέμα.

δ. Σημαντικό ρόλο παίζουν οι επιστημονικές γνώσεις μας, καθώς και οι δυνατότητες μας, ενώ δευτερεύοντα ρόλο έχουν οι προσωπικές συμπάθειες και κλίσεις. Αν συμπίπτουν και τα δύο, τότε προχωρούμε με ενθουσιασμό στη διαπραγμάτευση του θέματος.

ε. Για την επιλογή ενός θέματος θα πρέπει να υπολογίζουμε και τα βοηθητικά μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας στο συγκεκριμένο χώρο της επιστημονικής εργασίας μας. Όσον αφορά τις θεωρητικές επιστήμες που δουλεύουν κυρίως με τη Βιβλιογραφία, ο ερευνητής θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία στο αν υπάρχει και πόση Βιβλιογραφία υπάρχει για το θέμα που επιλέγει, και μάλιστα σε βιβλιοθήκες που είναι προσιτές σε αυτόν και που βρίσκονται κοντά στον τόπο της εργασίας του. Όταν η Βιβλιογραφία είναι εκτεταμένη, αυτό σημαίνει ότι το θέμα είναι ιδιαιτέρως αγαπητό και φυσικά είναι δύσκολο να συντάξει κάποιος πρωτότυπη εργασία, αλλά επίσης απαιτείται και πολύ χρόνος, προκειμένου να μελετήσει την εκτενή Βιβλιογραφία. Όταν πάλι δε βρίσκει κάποιος στον τόπο που εργάζεται επαρκή Βιβλιογραφία, τότε θα έχει να αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες και θα χρειαστεί να δαπανήσει

σε χρόνο και χρήμα, ώστε να προμηθευτεί τα απαραίτητα βιβλία, είτε αγοράζοντάς τα, είτε με το να τα δανειστεί από άλλες βιβλιοθήκες. Το πιο ευνοϊκό είναι να βρει στις βιβλιοθήκες του τόπου όπου εργάζεται ορισμένα, αν όχι όλα, τα βοηθήματα, ώστε να αρχίσει με κάποιες πιθανότητες επιτυχίας την έρευνά του. Στους χώρους των θετικών και εφαρμοσμένων επιστημών, εκτός από τη Βιβλιογραφία, θα πρέπει ο ερευνητής να υπολογίσει ότι θα έχει στη διάθεσή του τον απαιτούμενο εργαστηριακό εξοπλισμό και τα τεχνικά μέσα, που θα του είναι απαραίτητα για την ολοκλήρωση της έρευνάς του.

στ. Επίσης θα πρέπει να απασχολήσει τον ερευνητή ο ακριβής καθορισμός του τίτλου του θέματος. Ο τίτλος θα πρέπει να αποδίδει την ουσία του θέματος και να είναι όσο το δυνατό σύντομος. Επίσης δεν αποκλείεται και η χρήση ενός υπότιτλου. Ο τίτλος είναι η ταυτότητα της επιστημονικής εργασίας και για το λόγο αυτό θα πρέπει να αποδίδει πιστά το περιεχόμενό της. Είναι καλό ο οριστικός τίτλος να αποκρυσταλλώνεται μετά την ολοκλήρωση της συγγραφής.

2. Η συγκέντρωση του υλικού

Για τη συγκέντρωση του υλικού απαιτείται συνήθως πολύ χρόνος σε σχέση με τις άλλες φάσεις. Τι χρειάζεται για την συγκέντρωση του υλικού:

α. Ο εντοπισμός της Βιβλιογραφίας. Για να συγκεντρώσει κάποιος το υλικό του θα πρέπει να καταφύγει στις βιβλιοθήκες, που αποτελούν το θησαυροφυλάκιο των επιστημονικών γνώσεων. Ο επιστήμονας ή ο φοιτητής που θα καταφύγει στις βιβλιοθήκες θα πρέπει να γνωρίζει τα στοιχεία της οργάνωσης και της λειτουργίας των βιβλιοθηκών. Η ενημέρωση αναφορικά με τη χρήση της βιβλιοθήκης θα πρέπει να γίνεται από μέλη Δ.Ε.Π. ή από μέλη του προσωπικού της βιβλιοθήκης. Επίσης, θα μπορούσε η ενημέρωση αυτή να εισαχθεί, έστω και ως άσκηση στα

προγράμματα όλων των σχολών. Συνήθως, στις βιβλιοθήκες υπάρχουν δύο κατάλογοι: α. Ο *αλφαβητικός κατάλογος κατά συγγραφέα* και β. *ο λημματικός ή θεματικός κατάλογος*. Στον πρώτο κατάλογο ταξινομούνται τα βιβλία με βάση το όνομα του συγγραφέα, ενώ ο δεύτερος είναι συντεταγμένος κατά θέμα ή κατά λήμμα και είναι αρκετά χρήσιμος, διότι αν έχει συνταχθεί προσεχτικά από τους βιβλιοθηκάριους δίνει αμέσως όλα τα σχετικά βιβλία που έχουν γραφεί για κάποιο θέμα, το καθένα σε ξεχωριστό δελτίο, με γραμμένο στο πάνω μέρος του δελτίου το θέμα που μας ενδιαφέρει. Και στις δύο περιπτώσεις καταλόγων τα αναγραφόμενα θέματα στο πάνω μέρος του δελτίου ταξινομούνται κατά αλφαβητική σειρά.

Επίσης, κατά τη συγκέντρωση του υλικού το πρώτο που θα πρέπει να γνωρίζει ο ερευνητής είναι να καταφύγει στις Εγκυκλοπαίδειες, τα Λεξικά και τα Εγχειρίδια. Στα Άρθρα που δημοσιεύονται στις Εγκυκλοπαίδειες και στα Λεξικά υπάρχουν συγκεντρωμένες οι βασικές γνώσεις αναφορικά με το θέμα τους, καθώς και η βασική Βιβλιογραφία πάνω σε αυτό. Ακολούθως, υλικό βρίσκει ο ερευνητής στα διδακτικά και επιστημονικά Εγχειρίδια, όπου προσφέρονται οι θεμελιώδεις γνώσεις της επιστήμης. Στην ίδια κατεύθυνση θα πρέπει να προσεγγίσει την νεότερη και σύγχρονη Βιβλιογραφία, εξετάζοντας τόμους ή τεύχη των ειδικών επιστημονικών Περιοδικών ή ακόμη και τις ενδεχομένως νεοδημοσιευμένες σχετικές μελέτες. Στο σημείο αυτό μεγάλη βοήθεια προσφέρει η ανταλλαγή πληροφοριών με τους ειδικούς ερευνητές και επιστήμονες.

β. Αποδελτίωση

Για να συγκεντρώσει ο ερευνητής το υλικό του θα πρέπει να χρησιμοποιήσει δελτία χαρτιού, που είναι ειδικά σε μορφή ταχυδρομικής ευχετήριας κάρτας και κυκλοφορούν στο εμπόριο. Πάνω στα δελτία αυτά σημειώνουμε τη Βιβλιογραφία, καθώς και αποσπάσματα από το βιβλίο

για να διατηρήσουμε στη μνήμη μας τις βασικές ή χρήσιμες για το θέμα μας γνώσεις. Τα καρτελάκια αυτά μας βοηθούν να προχωρούμε εύκολα στην αλφαβητική κατάταξη της Βιβλιογραφίας και στην ταξινόμηση κατά θέματα του περιεχόμενου των βιβλίων. Αυτή ακριβώς η εργασία ονομάζεται αποδελτίωση.

Σήμερα συχνά η αποδελτίωση γίνεται και με φορητό κομπιούτερ, ακολουθώντας ο συγγραφέας μια συστηματική κατάταξη και ταξινόμηση του υλικού του. Η πρώτη ένδειξη που σημειώνει κάποιος στο δελτίο είναι η βιβλιοθήκη απ' όπου προέρχεται το βιβλίο και ο ταξινομικός αριθμός του. Αυτό είναι χρήσιμο, διότι κατά την επεξεργασία του υλικού ίσως χρειασθεί να δούμε περισσότερο από μια φορά το βιβλίο, οπότε γνωρίζουμε τη βιβλιοθήκη και τον αριθμό του. Στη συνέχεια γράφουμε το όνομα του συγγραφέα και τον πλήρη τίτλο του έργου, τον εκδότη, τον τόπο και το χρόνο της έκδοσης. Αν πρόκειται για Περιοδικό γράφουμε το όνομα του συγγραφέα και τον πλήρη τίτλο του Άρθρου, κατόπιν δε το ακριβές όνομα του Περιοδικού, τον αριθμό του τόμου και τη χρονολογία της έκδοσης, όπως και τις σελίδες, στις οποίες περιέχεται το Άρθρο. Στο απομένον ελεύθερο τμήμα του δελτίου σημειώνουμε γνώμες του βιβλίου που αφορούν στο θέμα μας και τις οποίες πρέπει να αντιγράφουμε με ακρίβεια, δηλώνοντας μάλιστα και τη σελίδα του βιβλίου. Μεγάλη βοήθεια στην ταξινόμηση της Βιβλιογραφίας και του περιεχομένου προσφέρει και η χρήση χρωματιστών δελτίων (π.χ. λευκά δελτία για τις μονογραφίες και κίτρινα για τα άρθρα).

Στην επεξεργασία του υλικού χρησιμοποιούμε τα δελτία οδηγούς, δηλαδή δελτία μεγαλύτερου σχήματος πάνω στα οποία γράφουμε το ταξινομικό θέμα, όπου όλα τα δελτία με το ίδιο θέμα ακολουθούν το οδηγητικό δελτίο. Οι ενδείξεις τις οποίες θα αναγράψουμε πάνω στα βιβλιογραφικά δελτία χρησιμεύουν στη σύνταξη των υποσημειώσεων, καθώς και στον καταρτισμό του πίνακα της βιβλιογραφίας.

Συγκεκριμένα βλέπε:

Μονογραφίες

-Επώνυμο και όνομα του συγγραφέα ή των συγγραφέων

-Τίτλος του έργου

-Τόμος

-Εκδοτικός οίκος

-Τόπος και χρόνος της έκδοσης.

Περιοδικά

-Επώνυμο και όνομα συγγραφέα

-Τίτλος του άρθρου

-Τίτλος του περιοδικού

-Τόμος του περιοδικού

-Χρόνος εμφάνισης, συνδεόμενος με τον τόμο

-Πρώτη και τελευταία σελίδα του άρθρου.

Συλλογικά έργα

- Επώνυμο και όνομα συγγραφέα

-Τίτλος του άρθρου

-Τίτλος του συλλογικού έργου

-Επώνυμο και όνομα του επιμελητού της έκδοσης

-Τόμοι

-Εκδοτικός οίκος

-Τόπος και χρόνος έκδοσης

-Πρώτη και τελευταία σελίδα του άρθρου.

Εκδόσεις κειμένων

- Όνομα αρχαίου συγγραφέα

- Τίτλος έργου

- Επώνυμο και όνομα εκδότη
- Τίτλος της σειράς
- Τόπος και χρόνος έκδοσης
- Τόμος
-Πρώτη και τελευταία σελίδα ή στήλη μεταξύ των οποίων περιέχεται το έργο.

3. *Αξιολόγηση και ταξινόμηση του υλικού*

Η συγκέντρωση του υλικού γίνεται κατά κύριο λόγο, βάσει των προβλημάτων και των επιμέρους πτυχών που έχει το θέμα που επιλέξαμε. Αυτή η φάση της εργασίας απαιτεί την ύπαρξη ανεπτυγμένου επιστημονικού κριτηρίου, καθώς και ικανότητα διάκρισης του τι αξίζει πολύ ή λίγο ή και καθόλου από το υλικό που συγκεντρώσαμε. Το μεγαλύτερο πρόβλημα στον ερευνητή είναι το πώς θα βρει διέξοδο στο χαώδες υλικό που συγκέντρωσε, αλλά και πως θα βάλει σε τάξη τον ακατέργαστο και άτακτο όγκο του υλικού του. Θα πρέπει να υποτάξουμε το υλικό μας, με βάση το σχέδιο το οποίο σε γενικές γραμμές έχουμε συλλάβει στο νου μας. Το υλικό που δεν χρησιμοποιείται δε θεωρείται άχρηστο, καθώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί για άλλες μελλοντικές μελέτες. Η εργασία της αξιολόγησης και εκτίμησης του υλικού γίνεται μαζί με την εργασία της ταξινόμησης του υλικού. Συγκεκριμένα αυτό που θα πρέπει να κάνουμε μετά τη συγκέντρωση του υλικού είναι να το χωρίσουμε σε συγγενικές ενότητες.

4. *Το σχεδιάγραμμα και ο πίνακας περιεχομένων*

Με την ταξινόμηση του υλικού συνδέεται το σχεδιάγραμμα της γραπτής επιστημονικής εργασίας. Και είναι καλό το δεύτερο να προκύψει από το πρώτο. Το τελικό σχεδιάγραμμα της μελέτης με τους τίτλους των κεφαλαίων, των παραγράφων και των υποπαραγράφων, θα αποτελέσει

και τον πίνακα περιεχομένων του βιβλίου, ο οποίος είναι καλύτερο να τοποθετηθεί στην αρχή του βιβλίου. Η λογικότητα και η αλληλουχία στην έκθεση των σκέψεών μας βρίσκουν την καλύτερη έκφρασή τους στη λογική διαίρεσή τους, όπως αυτή εμφανίζεται στο σχεδιάγραμμα. Τα χαρακτηριστικά ενός καλού σχεδιαγράμματος είναι: η λογική ακολουθία και συνέπεια, η πιστή απόδοση του περιεχομένου και η πληρότητα. Η διαίρεση θα πρέπει να αποδίδει με ακρίβεια το περιεχόμενο της μελέτης. Κάθε μέρος ή κεφάλαιο του σχεδιαγράμματος θα πρέπει να υποτάσσεται στο γενικό θέμα, αλλά και να διαφοροποιείται από τα άλλα κεφάλαια. Στη διαίρεση του περιεχόμενου θα πρέπει μεταξύ των διαφόρων μερών να υπάρχει ισορροπία. Ο αριθμός των παραγράφων στα επιμέρους κεφάλαια θα πρέπει να είναι περίπου ίσος, καθώς και των υποπαραγράφων στις επιμέρους παραγράφους. Το γεγονός αυτό δίνει την εντύπωση μιας καλά δομημένης και προσεγμένης εργασίας. Για τη διαίρεση του υλικού στο σχεδιάγραμμα χρησιμοποιούνται συνήθως δύο συστήματα: Το μεικτό σύστημα, που χρησιμοποιεί γράμματα του αλφαβήτου και αριθμούς, και το δεκαδικό σύστημα, που χρησιμοποιεί μόνο αραβικούς αριθμούς, που σε κάθε διαίρεση δίνουν τη δυνατότητα άλλων εννέα υποδιαιρέσεων, από το 1 έως το 9.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

Η ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Ι. Η ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

α. Διάρθρωση της μελέτης

Η ταυτότητα του βιβλίου φαίνεται συνήθως από τον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνεται:

1. Το εξώφυλλο

Στο εξώφυλλο της εργασίας αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα και ορισμένες φορές, χωρίς να είναι δεσμευτικό, παρατίθεται και η ιδιότητά του.

2. Ο τίτλος

Ο τίτλος της εργασίας είναι σημαντικός και λαμβάνει την τελική του μορφή όταν ολοκληρώνεται η εργασία, ώστε να δοθεί από το συγγραφέα ο πιο επιτυχής τίτλος. Ο τίτλος πρέπει να είναι σύντομος και περιεκτικός, αλλά θα πρέπει να αποδίδει το περιεχόμενο της εργασίας, να προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να προκαλεί την περιέργεια. Ο τίτλος οφείλει να είναι κατανοητός και να γράφεται με κεφαλαία γράμματα. Όταν υπερβαίνει τη μια γραμμή είναι προτιμότερο να έχει το σχήμα πυραμίδας, για παράδειγμα:

Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ, Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ
Η επικαιροποίηση της ρητορικής
και η εξέλιξη της.

Όταν ο τίτλος δεν καλύπτει πλήρως το θέμα της μελέτης, τότε για να γίνει πιο διευκρινιστικός γράφουμε έναν υπότιτλο, όπως στο παραπάνω παράδειγμα.

Αμέσως μετά τον τίτλο αναγράφονται:

- Ο εκδοτικός οίκος
- Ο τόπος και ο χρόνος έκδοσης της μελέτης

3. Αφιέρωση.

Συχνά μετά το εξώφυλλο και τον τίτλο και πριν από τα περιεχόμενα οι συγγραφείς στη σελίδα πάνω δεξιά αναφέρουν σε ποιους αφιερώνουν τη μελέτη, για παράδειγμα:

Στους αγαπητούς μου
γονείς μου
«Στο τέκνο σύριζα
του νου θεού της μάνας μάτι»

4. Πίνακας περιεχομένων

Ο Πίνακας περιεχομένων όσο πιο λεπτομερής και εμπεριστατωμένος είναι τόσο πιο εύχρηστη είναι η μελέτη, διότι εκεί μπορεί να ανατρέξει ο αναγνώστης για να εντοπίσει την κάθε παραχώρηση. Ο πίνακας περιεχομένων πληροφορεί τον αναγνώστη για τα κεφάλαια και υποκεφάλαια που περιλαμβάνονται στη μελέτη. Συνήθως, ο πίνακας περιεχομένων βρίσκεται στην αρχή της εργασίας. Αρκετοί όμως συγγραφείς παλαιότεροι, αλλά ακόμη και σύγχρονοι τον τοποθετούν στο τέλος της μελέτης.

5. Πίνακας βραχυγραφιών ή συντομογραφιών

Ο Πίνακας βραχυγραφιών ή συντομογραφιών μας απαλλάσσει από τον κόπο να επαναλαμβάνουμε τους πλήρεις τίτλους βιβλίων, σειρών, περιοδικών, άρθρων κ.ά.

6. Πρόλογος

Ενημερώνει τον αναγνώστη για όσα πρόκειται να αναπτύξει ο συγγραφέας στη μελέτη. Ο Πρόλογος αποτελεί ένα πρώτο κίνητρο και ερέθισμα για τον αναγνώστη, ώστε να προσελκύσει την προσοχή του.

Στον Πρόλογο ο συγγραφέας μπορεί να διατυπώσει προσωπικές εμπειρίες κατά τη διάρκεια της μελέτης και να εκφράσει ευχαριστίες για

την επιστημονική καθοδήγηση κ.ά. Επίσης, στον Πρόλογο ο συγγραφέας διευκρινίζει εάν η εργασία του αποτελεί πραγματικό βοήθημα ή εάν συμβάλλει στην πρόοδο της επιστήμης, δηλώνοντας την πρωτοτυπία της, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στη μονογραφία.

Στον Πρόλογο ο συγγραφέας μπορεί να αιτιολογήσει τους λόγους για τους οποίους επέλεξε ορισμένες παραμέτρους, όπως για παράδειγμα γιατί χρησιμοποίησε δημοτική ή λόγια γλώσσα.

Στο τέλος του Προλόγου συχνά αναγράφεται ο μήνας και ο χρόνος της συγγραφής της εργασίας. Η αναφορά αυτή ακολουθεί μετά από ένα καλό κενό διάστιχο δύο με τρεις τουλάχιστον σειρές, π.χ.

Μάιος 2016

7. Εισαγωγή

Η Εισαγωγή σύμφωνα με την ετυμολογία της λέξης είναι το μέρος εκείνο με το οποίο ο συγγραφέας εισάγει τον αναγνώστη στο θέμα της μελέτης που θα ακολουθήσει. Στην εισαγωγή τίθεται το πρόβλημα της έρευνας-αναφοράς στην επιλογή του θέματος, οριοθετείται το θέμα και γίνεται η παρουσίαση της μέχρι τώρα συγγραφικής κατάστασης της έρευνας. Στην Εισαγωγή ο συγγραφέας αναφέρεται στη μέθοδο που ακολούθησε και δίνεται σύντομα η πορεία της μελέτης και της συγγραφής. Συγκεκριμένα, ο συγγραφέας αναφέρει περιληπτικά το περιεχόμενο των κεφαλαίων που συγκροτούν την εργασία. Ο συγγραφέας δίνει έμφαση στην πρωτοτυπία του θέματός του και ο επιδέξιος τρόπος με τον οποίο θα την παρουσιάσει είναι το μέσο προσέλκυσης του αναγνώστη. Η εισαγωγή γράφεται μετά το πέρας της μελέτης.

8. Κύριο μέρος της μελέτης

Το κύριο μέρος της μελέτης αφορά στην ανάπτυξη των όσων δηλώθηκαν στο σχεδιάγραμμα. Το κείμενο της μελέτης αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα της εργασίας. Εδώ ο συγγραφέας μπορεί να βασιστεί σε δύο ειδών πηγές:

Τις Πρωτογενείς Πηγές, όπως πηγές, έγγραφα, αρχεία, στατιστικά στοιχεία κ.ά. και στη

Τη Δευτερογενή Βιβλιογραφία, δηλαδή αφορά στο συγγραφικό έργο άλλων ερευνητών, που έχουν ασχοληθεί με το ίδιο ή με συναφή θέματα και έδωσαν τις δικές τους απόψεις για το θέμα.

Αυτοί οι δύο παραπάνω άξονες θα πρέπει να μελετηθούν με επιστημονικό τρόπο, λαμβάνοντας υπόψη ο συγγραφέας ότι η πιο αξιόπιστη πηγή είναι η πιο αντικειμενική, η οποία γίνεται αποδεκτή από ειδικούς του αντικειμένου και τεκμηριώνεται με έργα, μελέτες και άρθρα καταξιωμένων ερευνητών.

Στο κύριο μέρος της μελέτης σημαντικό μέρος λαμβάνουν οι παραπομπές ή παραθέσεις, που σημαίνει την κατά λέξη παρουσίαση κειμένου. Οι παραπομπές γίνονται είτε με συνεχής αρίθμηση, είτε με αρίθμηση κατά κεφάλαια, δηλαδή νέα αρίθμηση των παραπομπών με την αλλαγή του κεφαλαίου, ή αρίθμηση κατά σελίδα, δηλαδή αλλαγή αρίθμησης παραπομπών με τη νέα σελίδα. Το περιεχόμενο των παραπομπών, καθώς και οι συντμήσεις δίνονται σε μικρότερη γραμματοσειρά από το κυρίως κείμενο. Η σελίδα δηλώνεται με τη σύντμηση **σ**. Ο αριθμός στην παραπομπή που αντιστοιχεί με το δείκτη στο πάνω μέρος του κειμένου δίνεται σε μικρή γραμματοσειρά. Οι παραπομπές με δείκτες συνήθως τοποθετούνται στο κάτω μέρος, αφού τελειώνει το κείμενο της σελίδας.

Παρακάτω ακολουθούν οι τρόποι με τους οποίους ο συγγραφέας μπορεί να επιλέξει, για να διαμορφώσει τις παραπομπές

του. Για τους συγγραφείς μεταπτυχιακών εργασιών και διατριβών προτείνεται το σύστημα APA, το οποίο παρατίθεται παρακάτω αυτούσιο.

Αναφορικά με τους τρόπους των παραπομπών υπάρχουν[1]:

1. **Σύστημα Harvard**

Παραπομπές χωρίς δείκτες μέσα στο κείμενο, όπου η παραπομπή περιλαμβάνεται μέσα σε παρένθεση, κατά το σύστημα Harvard **Παράδειγμα**

(Παπαϊωάννου, 2014) ή μπορεί να αναφέρεται και η σελίδα (Παπαϊωάννου 2014:35).

Όταν έχουμε δύο συγγραφείς παραθέτουμε και τους δύο

Παράδειγμα

(Massey και McDowell, 1984).

Όταν έχουμε τρεις ή περισσότερους/-ες συγγραφείς, παραθέτουμε το πρώτο όνομα, ακολουθούμενο είτε από το «κ.ά.» είτε "et al."

Παράδειγμα

(Warning et al., 1995).

Όταν έχουμε περισσότερα από ένα βιβλία ή άρθρα του/της ίδιου/-ας συγγραφέα και του ίδιου έτους έκδοσης, εισάγουμε αρίθμηση με μικρά γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου μετά το έτος έκδοσης.

Παράδειγμα

(Williams, 2003α), (Williams, 2003β).

---

[1]. **Για τις βιβλιογραφικές αναφορές, βλ. Μαρνελάκης, Γ. «Περί βιβλιογραφικών αναφορών». courses.arch.ntua.gr/fsr/135342/ref. Τελευταία επίσκεψη 31/5/2016.**

Στην περίπτωση που παραθέτουμε αυτούσιο απόσπασμα από βιβλίο ή άρθρο, το τοποθετούμε μέσα σε εισαγωγικά. Στη συνέχεια παραθέτουμε μέσα σε παρένθεση το επώνυμο και τον αριθμό της σελίδας στην οποία βρίσκεται το απόσπασμα.

Παράδειγμα

(Parsons, 1973, σελ. 67) ή (Parsons, 1973: 67).

Αν το απόσπασμα είναι μεγαλύτερο από τρεις σειρές, το παραθέτουμε σε ξεχωριστή παράγραφο με μεγαλύτερα διαστήματα από την άκρη της σελίδας δεξιά και αριστερά, χωρίς εισαγωγικά.

Σε κάθε περίπτωση, που τα πλήρη στοιχεία του βιβλίου ή άρθρου παρουσιάζονται στη λίστα με τις βιβλιογραφικές αναφορές στο τέλος του κειμένου, δίνονται σε αλφαβητική σειρά κατά το επώνυμο του/της συγγραφέα— με τον εξής τρόπο:

για βιβλίο δίνεται κατά σειρά:

Το όνομα του/της συγγραφέα, το έτος έκδοσης, ο τίτλος του βιβλίου -με πλάγιους χαρακτήρες ή bold ή υπογράμμιση ή οποιοδήποτε συνδυασμό των παραπάνω (εάν υπάρχει υπότιτλος είναι καλό να περιλαμβάνεται), τόπος έκδοσης (πόλη) και εκδότης.

Παράδειγμα

Ανθεμίδης, Α. (1978) *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας και Συγγραφικής*. Θεσσαλονίκη: Αλτίντζη.

για συλλογή άρθρων:

Ακολουθείται το ίδιο με τα παραπάνω, αλλά η διαφορά είναι ότι στη θέση του ονόματος του/της συγγραφέα μπαίνει το όνομα του/της επιμελητή/-τριας, με την ένδειξη (επιμ.) ή (ed.) ή (eds).

Παράδειγμα

Μακρυνιώτη, Δ. (επιμ.) (2004) *Τα Όρια του Σώματος: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.

Leach, N. (ed.) (1997) *Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory*. London: Routledge.

για άρθρο σε συλλογή:

Το όνομα του/της συγγραφέα ακολουθείται από έτος έκδοσης, τίτλο άρθρου (σε εισαγωγικά) και τα πλήρη στοιχεία της συλλογής όπως παραπάνω. Στο τέλος αναφέρονται και οι σελίδες τις οποίες καταλαμβάνει το άρθρο στη συλλογή.

Παράδειγμα

Best, S. (1995) "Sexualizing Space", στο E. Grosz και E. Probyn (eds), Sexy Bodies: The Strange Carnalities of Feminism. London: Routledge, σσ.181- 94.

για άρθρο σε περιοδική έκδοση:

Το όνομα του/της συγγραφέα ακολουθείται από το έτος έκδοσης, τίτλος άρθρου (σε εισαγωγικά), όνομα περιοδικής έκδοσης (με πλάγιους χαρακτήρες ή bold ή υπογράμμιση ή οποιοδήποτε συνδυασμό των παραπάνω), αριθμό τεύχους και σελίδες τις οποίες καταλαμβάνει το άρθρο.

Παράδειγμα

Bell, D., J. Binnie, J. Cream και G. Valentine (1994) "All Hyped Up And No Place To Go", Gender, Place and Culture, 1(1), σσ. 31-47.

για κείμενο σε ιστοσελίδα:

Παρατίθεται το όνομα του/της συγγραφέα, το έτος δημοσίευσης του κειμένου στο διαδίκτυο, η ηλεκτρονική διεύθυνση και η ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης.

Παράδειγμα

Πολυχρονάκης, Μ. (2005) "Η έννοια της Παγκοσμιοποίησης", τελευταία επίσκεψη: 10/02/2011.

για βιβλίο ή άρθρο μεταφρασμένο από άλλη γλώσσα:

Μετά τον τίτλο του βιβλίου ή άρθρου, παρατίθεται και το όνομα του μεταφραστή ή της μεταφράστριας. Στην περίπτωση αυτή, συνήθως παρατίθεται και το έτος πρώτης έκδοσης του βιβλίου ή άρθρου, όπως φαίνεται στο παράδειγμα.

Παράδειγμα

Lefebvre, H. (1991 [1974]) The Production of Space, trans. D. NicholsonSmith. Oxford: Blackwell.

Massey, D. και L. McDowell (1993 [1984]), «Ένας Χώρος για τις Γυναίκες;», μτφ. Ντ. Βαΐου, στο Κ. Χατζημιχάλης (επιμ.), Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική: Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία. Αθήνα: Εξάντας, σσ.111-25.

2. Γαλλικό σύστημα

Η παραπομπή γίνεται σε υποσημείωση στο κάτω μέρος της σελίδας ή στο τέλος του κειμένου. Εισάγουμε υποσημείωση στο σημείο της παραπομπής και παραθέτουμε εκεί τα πλήρη στοιχεία του βιβλίου ή άρθρου, δηλαδή όνομα συγγραφέα, τίτλο βιβλίου ή άρθρου (με πλάγιους χαρακτήρες ή bold ή υπογράμμιση ή οποιοδήποτε συνδυασμό των παραπάνω (εάν υπάρχει υπότιτλος, καλό είναι να περιλαμβάνεται), τόπο έκδοσης (πόλη), εκδότη και έτος έκδοσης.

Παράδειγμα

E. Wilson, The Sphinx in the City: Urban Life, the Control of Disorder, and Women. London: Virago, 1991. Κ. Χατζημιχάλης (επιμ.), Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πολιτική: Κείμενα από τη Διεθνή Εμπειρία. Αθήνα: Εξάντας, 1992.

Σε περίπτωση που παραθέτουμε αυτούσιο απόσπασμα από βιβλίο ή άρθρο, το βάζουμε μέσα σε εισαγωγικά και παραθέτουμε και τον αριθμό της σελίδας στην οποία βρίσκεται το απόσπασμα.

Παράδειγμα

W. Haver, The Body of This Death: Historicity and Sociality in the Time of AIDS. Stanford: Stanford University Press, 1996, σελ. 67.

Σε περίπτωση που ακολουθεί αμέσως επόμενη αναφορά στο ίδιο βιβλίο ή άρθρο, γράφουμε 'στο ίδιο' ή 'ibid.' και αριθμό σελίδας (αν παραθέτουμε αυτούσιο απόσπασμα).

Παράδειγμα

στο ίδιο, σελ.65, ή ibid., σελ.65.

Σε περίπτωση που ακολουθεί, όχι αμέσως, επόμενη αναφορά στο ίδιο βιβλίο ή άρθρο, γράφουμε όνομα συγγραφέα ακολουθούμενο από την ένδειξη «όπ. αν.' ή «op.cit.» και αριθμό σελίδας (αν παραθέτουμε αυτούσιο απόσπασμα).

Παράδειγμα

W. Haver, op.cit., σελ.75.

Για τη σύνταξη της λίστας με τις βιβλιογραφικές αναφορές στο τέλος του κειμένου, ισχύει ό,τι και στο σύστημα Harvard, με τη διαφορά ότι το έτος έκδοσης του βιβλίου ή άρθρου παρατίθεται στο τέλος, μετά τον εκδοτικό οίκο.

Παράδειγμα

Leach N. (ed.), Rethinking Architecture: A Reader in Cultural Theory. "Sexualizing Space", στο E. Grosz και E. Probyn (eds), Sexy Bodies: The Strange Carnalities of Feminism. London: Routledge, 1995, σσ. 181-94.

Bell, D., J. Binnie, J. Cream και G. Valentine, "All Hyped Up And No Place To Go", Gender, Place and Culture, 1(1), 1994, σσ. 31-47.

Αν και πολλοί/-ες συγγραφείς που χρησιμοποιούν το γαλλικό σύστημα δεν παραθέτουν λίστα με βιβλιογραφικές αναφορές στο τέλος του κειμένου τους, σε κάποιες περιπτώσεις είναι απαραίτητο να παρατίθεται.

3. Παραλλαγή του συστήματος Harvard:

Επώνυμο συγγραφέα και έτος έκδοσης βιβλίου ή άρθρου εμφανίζονται σε υποσημείωση αντί σε παρένθεση μέσα στο κείμενο. Κατά τα άλλα, ισχύει ό,τι και στο σύστημα Harvard.

Παραπομπές με πλήρη τα στοιχεία του βιβλίου ή της πηγής.

4.Σύστημα Numeric

Παράδειγμα

για βιβλίο:

Σκαλτσάς, Θ. *Ο χρυσούς αιών της αρετής. Αριστοτελική ηθική*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1993, σ. 167.

για άρθρο:

Παυλίδης Π. «Συμβολή στη φιλοσοφική θεώρηση της παιδείας: το αντικείμενο και η σημασία του περί παιδείας φιλοσοφείν». *Ελληνική Φιλοσοφική Επιθεώρηση* 59, (2003), 171-185).

Στη συνέχεια παρατίθενται οδηγίες και παραδείγματα που βασίζονται στην 5η έκδοση (2000) του *Εγχειριδίου Συγγραφής Επιστημονικών Εργασιών της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας* (Publication Manual of the American Psychological Association -

APA). «Οι βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές». blogs.sch.gr/8lyk-pat/files/2011/10/refer_APA.pdf

Βιβλιογραφικές παραπομπές **(in text citations)**

Οποιαδήποτε παραπομπή στις πηγές γίνεται μέσα σ' ένα επιστημονικό κείμενο συνοδεύεται απαραιτήτως από το όνομα του συγγραφέα και τη χρονολογία δημοσίευσης του συγκεκριμένου κειμένου (σύστημα Harvard).

Οι βιβλιογραφικές παραπομπές σημειώνονται μέσα σε παρένθεση. Εκτός από το όνομα του συγγραφέα και την χρονολογία έκδοσης μπορεί να περιλαμβάνουν και τον αριθμό της σελίδας αναφοράς της πηγής, σύμφωνα με τους κανόνες που παραθέτουμε στη συνέχεια.

Ο αριθμός σελίδας/σελίδων είναι αναγκαίο να αναφέρεται στην βιβλιογραφική παραπομπή, όταν παραθέτετε αυτούσιο κάποιο χωρίο από την πηγή σας. Όταν το απόσπασμα έχει έκταση μικρότερη των 40 λέξεων, τότε τίθεται σε εισαγωγικά και αποτελεί μέρος της πρότασης στην οποία εντάσσεται.

Παράδειγμα

Σε τελική ανάλυση, η ίδια η φύση αυτών των ασυμφωνιών ταυτίζεται με αυτό που έχουν υποστηρίξει οι Howes και Stewart (1987): «Η ανάπτυξη των παιδιών ως αποτέλεσμα της καθημερινής φροντίδας δεν μπορεί να μελετηθεί χωρίς να εξετάσουμε την επιρροή του οικογενειακού περιβάλλοντος» (σελ. 429).

Όταν το απόσπασμα έχει έκταση μεγαλύτερη των 40 λέξεων θα πρέπει να παρατίθεται χωρίς εισαγωγικά στην αμέσως επόμενη σειρά με εσοχή πέντε χτυπημάτων από το αριστερό περιθώριο.

Παράδειγμα

Όπως τονίζει η Caldwell (1987) ***ίσως η πλέον παρερμηνευμένη ιδέα για την καθημερινή φροντίδα είναι πως υποκαθιστά αντί να***

***συμπληρώνει την οικογενειακή φροντίδα. Κάτι τέτοιο όμως είναι εσφαλμένο για δύο τουλάχιστον λόγους ....* (σελ. 4).**

Όταν αποδίδετε με δικά σας λόγια μια ιδέα (αποτελέσματα έρευνας κ.λπ.) που προέρχεται από κάποια άλλη εργασία, δεν είναι απαραίτητος ο αριθμός σελίδας, εκτός αν πρόκειται για μακροσκελή αναφορά. Για τις *ηλεκτρονικές πηγές*, οι οποίες σπάνια έχουν αριθμούς σελίδας, χρησιμοποιείται η αρίθμηση των παραγράφων.

Παραδείγματα βιβλιογραφικών παραπομπών κατά περίπτωση:

- Όταν τα ονόματα των συγγραφέων αποτελούν λειτουργικό τμήμα της δομής μιας πρότασης, τότε ο χρόνος έκδοσης εμφανίζεται σε παρένθεση αμέσως μετά τα ονόματα (επώνυμα) των συγγραφέων.

Παράδειγμα

Οι Wirth και(2) Mitchell (1994) διαπίστωσαν πως υπήρχε μια μείωση ….

- Όταν η αναφορά στους συγγραφείς της πηγής σας δεν εντάσσεται στην κανονική δομή της πρότασης τότε, τόσο τα ονόματα (επώνυμα) των συγγραφέων όσο και η χρονολογία έκδοσης αναγράφονται μέσα σε παρένθεση και χωρίζονται από ένα κόμμα (,). Επίσης, προσέξτε πως στην περίπτωση που παραθέτουμε περισσότερες της μιας πηγές, αυτές παρατίθενται σε αλφαβητική σειρά με βάση το αρχικό γράμμα του επώνυμου του πρώτου συγγραφέα. Οι πηγές χωρίζονται μεταξύ τους με άνω τελεία.

Παράδειγμα

Από την επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε η ύπαρξη σημαντικών διαφορών ως προς το φύλο (Gartner, Larson, &(3) Allen, 1991• Koenig, 1990• Levin & Vanderpool, 1991• Maton &

Pargament, 1987• Paloma & Pendleton, 1991• Payne, Bergin, Bielema, & Jenkins, 1991).

- Όταν έχετε χρησιμοποιήσει δύο (ή περισσότερα) κείμενα-πηγές του ίδιου συγγραφέα με ίδια χρονολογία έκδοσης, τότε δίπλα στο έτος πρέπει να προσθέσετε αλφαβητικούς δείκτες, π.χ. **Caldwell, 1987a**, τα οποία δεν θα παραλείψετε να σημειώσετε με την ίδια σειρά και στις Βιβλιογραφικές Αναφορές/Βιβλιογραφία.
- Όταν το κείμενο έχει δύο συγγραφείς αναφέρονται και οι δύο κάθε φορά που χρησιμοποιείτε την συγκεκριμένη πηγή.
- Όταν το κείμενο έχει περισσότερους των δύο συγγραφείς (έως πέντε) τότε αναγράφονται τα ονόματα όλων των συγγραφέων μόνο την πρώτη φορά που αναφέρεται η συγκεκριμένη πηγή. Για όλες τις υπόλοιπες φορές που θα χρησιμοποιηθεί το δημοσίευμά τους αρκεί το επώνυμο του πρώτου συγγραφέα και η συντομογραφία «**κ.συν.**» (= και συνεργάτες) [στα αγγλικά «et al.»][2].

Παράδειγμα

Επίσης διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφορές και ως προς την ηλικία (Πετρόχειλου, Χατζηδήμου, & Νεοφύτου, 1985). Σύμφωνα με την Πετρόχειλου κ.συν. (1985) δεν μπορεί να υπάρχουν …..

- Όταν το κείμενο έχει περισσότερους των έξι συγγραφέων (συλλογικό έργο), τότε αναφέρεται το επώνυμο του πρώτου συγγραφέα

[2]. **Σημείωση**: Ο σύνδεσμος «**και**» χρησιμοποιείται στην περίπτωση που το κείμενο της πηγής σας έχει περισσότερους του ενός συγγραφείς.

Σημείωση: Το σύμβολο «**&**» χρησιμοποιείται στην περίπτωση περισσότερων του ενός συγγραφέων.

ακολουθούμενο από την συντομογραφία «κ.συν.» κάθε φορά που παραπέμπουμε στο κείμενό τους (ακόμη και την πρώτη φορά).

- Όταν θέλουμε να παραπέμψουμε σε μια πηγή που δεν έχουμε διαβάσει, αλλά αυτή περιέχεται σε κάποιο κείμενο που έχουμε μελετήσει, τότε χρησιμοποιούμε τη συντομογραφία «όπ. ανάφ.» (= όπως αναφέρεται) (στα αγγλικά «as cited in…»), όπως φαίνεται στο παρακάτω παράδειγμα:

Παράδειγμα

Ο Kleinman (1981, όπ. αναφ. στο Cunningham-Burley, 1990), υποστήριξε πως η "ασθένεια" προσδιορίζεται κατ' αρχάς στο κοινωνικό πεδίο[3].

Βιβλιογραφικές αναφορές **(references)**

Η σωστή παρουσίαση των πηγών (βιβλιογραφικές αναφορές) έχει βαρύνουσα σημασία κατά τη συγγραφή ενός επιστημονικού κειμένου. Οι συγγραφείς τους οποίους επικαλούμαστε πρέπει να αναφέρονται στο τέλος της εργασίας με αλφαβητική σειρά (και χωρίς να αριθμούνται).

Στην περίπτωση που η βιβλιογραφία περιλαμβάνει και αναφορές σε ξένα συγγράμματα, είναι δυνατόν να χωριστεί σε ελληνική και ξενόγλωσση. Είναι προτιμότερο όμως να διατηρείται ενιαία βιβλιογραφία και να τηρείται η μεικτή αλφαβητική σειρά με βάση τον παρακάτω πίνακα:

Αα	Aa	Ηη	--	Νν	Nn	Υυ	Uu
Ββ	Bb	--	Hh	Ξξ	--	--	Vv
Γγ	Cc	Θθ	--	Οο	Oo	--	Ww
Δδ	Dd	Ιι	Ii	Ππ	Pp	Φφ	--

[3]. **Σημείωση**: Στο τμήμα των Βιβλιογραφικών Αναφορών παραθέτουμε τα στοιχεία της πηγής που έχουμε μελετήσει. Έτσι, στο παραπάνω παράδειγμα αναφέρουμε τα στοιχεία του κειμένου της Cunningham-Burley, 1990.

Εε	Ee	--	Jj	--	Qq	Χχ	Xx
--	Ff	Κκ	Kk	Ππ	Rr	Ψψ	--
Ζζ	--	Λλ	Ll	Σσ	Ss	Ωω	--
--	Gg	Μμ	Mm	Ττ	Tt	--	Zz

Κάθε βιβλιογραφική αναφορά πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία :

- για **Βιβλία:** Επώνυμο συγγραφέα, Αρχικά του μικρού ονόματος του. (Χρόνος έκδοσης). *Τίτλος βιβλίου*. Τόπος έκδοσης: Εκδοτικός οίκος.

- για **Άρθρα:** Επώνυμο συγγραφέα, Αρχικά του μικρού ονόματος του. (Χρόνος έκδοσης). Τίτλος άρθρου. *Τίτλος περιοδικού*, *Τόμος*, Σελίδα(-ες).

Συγγραφείς: Παρατίθενται κατ' αλφαβητική σειρά. Στη περίπτωση περισσοτέρων του ενός συγγραφέων, τα ονόματά τους χωρίζονται με κόμμα (,). Όταν υπάρχουν περισσότεροι των επτά συγγραφέων (συλλογικό έργο) αναγράφονται τα ονόματα των έξι πρώτων και ακολουθεί η συντομογραφία «κ.συν.» για όλους τους υπόλοιπους. Αν δεν αναφέρεται συγγραφέας του κειμένου, ο τίτλος της βιβλιογραφικής αναφοράς ξεκινά με τον τίτλο του κειμένου.

Έτος έκδοσης: Αναγράφεται σε παρένθεση αμέσως μετά τα ονόματα των συγγραφέων. Διαχωρίζεται από τον τίτλο του βιβλίου ή του άρθρου από μία τελεία (.). Αν δεν είναι γνωστή η ημερομηνία έκδοσης, χρησιμοποιήστε τα αρχικά «χ.χ.» (= χωρίς χρονολογία) (στα αγγλικά «n.d.»). Το ίδιο ισχύει και για την βιβλιογραφική παραπομπή.

Πλάγια στοιχεία: Με πλάγια στοιχεία αναγράφονται οι τίτλοι των βιβλίων, οι τίτλοι των περιοδικών, ο αριθμός τόμου του περιοδικού.

Παραδείγματα βιβλιογραφικών αναφορών (επιλεγμένες περιπτώσεις):

1. Άρθρα

Καραγιάννης, Κ. (1994). Η παιδαγωγική του σύγχρονου κόσμου. *Επιθεώρηση Αγωγής, 48,* 75-102.

Murzynski, J., & Degelman, D. (1996). Body language of women and judgments of vulnerability to sexual assault. *Journal of Applied Social Psychology, 26,* 1617-1626.

Tinic, S. (1997). United Colors and United Meanings: Benetton and the Commodification of Social Issues. *Journal of Communication, 47,* 3-45.

2. Βιβλία

Πιαζέ, Ζ. (1988). *Η ψυχολογία της νοημοσύνης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Vazey, J. (1967). *Education in the modern world.* New York: McGraw-Hill.

2α. Βιβλίο σε 2η ή άλλη αναθεώρηση (edition) - όχι επανέκδοση (reprint) [στην αναθεώρηση διαφέρουν οι σελίδες]

Παράδειγμα

Hallahan, D.P., & Kauffman, J.M. (1982). *Exceptional children* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Φίλιας, Β. κ.συν. (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών* (2η έκδ.). Αθήνα: Gutenberg.

2β. Όταν συγγραφέας έχει αναλάβει την έκδοση του βιβλίου του

Αθανασοπούλου, Δ. (1980). *Περιγραφική στατιστική.* Πειραιάς: Ιδίας.

2γ. Δύο ή περισσότεροι συγγραφείς

Παράδειγμα

Barzun, J., & Graff, H.F. (1977). *The modern researcher.* New York: Harcourt, Brace, Jovanovich.

Morgan, M., Caplan, M., & Manning, N. (1985). *Sociological approaches to health and medicine*. London: Croom Helm.

2δ. Επιμέλεια βιβλίου (editing)

Παράδειγμα

Mitchell, J.V. (Ed.) (1985). *Mental measurement yearbook* (9th ed.). Highland Park, NJ: Gryphon Press.

Melhuish, E.C., & Moss, P. (Eds.) (1991). *Day care for young children*. London: Tavistock/Routledge.

Τσιάντης, Γ., & Δραγώνα, Θ. (Επιμ.) (1999). *Μωρά και μητέρες*. Αθήνα: Καστανιώτης.

2ε. Για κεφάλαιο βιβλίου που βρίσκεται σε επιμέλεια τόμου (Σημείωση: εδώ υπογραμμίζεται ο τίτλος του βιβλίου κι όχι ο τίτλος του κεφαλαίου. Προσέξτε το «**Στο: …**» ή «**In** …»)

Παράδειγμα

Backett, K. (1990). Study health in families. In S. Cunningham-Burley & N. McKeganey (Eds.), *Reading in medical sociology* (pp. 189-221). London: Tavistock/Routledge.

Βέλτσος, Γ. (1988). Εξουσία και τηλεόραση. Στο: Κ. Ναυρίδης, Γ. Δημητρακόπουλος, & Γ. Πασχαλίδης (Επιμ.), *Τηλεόραση και επικοινωνία* (σελ. 117-124). Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Πανοπούλου-Μαράτου, Ο. (1987). Η ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη στη βρεφική και νηπιακή ηλικία. Στο: Γ. Τσιάντης & Σ. Μανωλόπουλος (Επιμ.), *Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής* (τομ. 1, μέρος 1, σελ. 3-30). Αθήνα: Καστανιώτης.

2στ. Για επίσημες αναφορές από ομάδα συγγραφέων (corporate authorities).

Οι αναφορές οι οποίες δεν είναι αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας συγκεκριμένων ατόμων (κατ' ανάθεση ή κατ' εντολή έρευνα) θα πρέπει να παρουσιάζονται με το όνομα του ιδρύματος/οργανισμού που ανέλαβε την έκδοση. Δεν θα πρέπει να αναφέρεται το όνομα του προέδρου ή του επιστημονικού υπεύθυνου της ερευνητικής ομάδας ή προγράμματος – όπως πολύ συχνά συμβαίνει– παρά μόνο σε παρένθεση.

Παράδειγμα

American Psychological Association (2000). *Publication manual* (5th ed.). Washington, DC: Author.

Department of Health & Social Security (1979). *Royal commission on the National Health Service* (President Sir Alec Merrison). London: HMSO.

2ζ. Για τμήμα από σειρά βιβλίων

Παράδειγμα

Torman, L. M., & Oden, M. H. (1947). *Genetic studies of genius series* (Vol. 4: The gifted child grows up). Stanford, CA: Stanford University Press.

3. Πηγές από το διαδίκτυο

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να παρατίθενται είναι τα εξής:

Επώνυμο του συγγραφέα, αρχικά του μικρού ονόματος. (Ημερομηνία συγγραφής της εργασίας, εφόσον αναφέρεται). *Τίτλος της εργασίας*. [πρωτόκολλο και διεύθυνση] [διαδρομή] (ημερομηνία επίσκεψης-πρόσβασης στην συγκεκριμένη ιστοσελίδα ή δικτυακό τόπο).

3α. Κείμενο στο διαδίκτυο με ημερομηνία

Παράδειγμα

Degelman, D., & Harris, M.L. (2000). *APA style essentials.* Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Vanguard University, Department of Psychology:http://www.vanguard.edu/psychology/index.cfm?doc_id=796 (18/5/2000).

Johnson-Eilola, J. (1994). *Little machines: Rearticulating hypertext users*.ftp://daedalus.com/Pub/CCCC95/johnson-eilola (10 Feb. 1996).

Burka, L.P. (1993). A hypertext history of multi-user dungeons. *MUDdex*.http://www.utopia.com/talent/lpb/muddex/essay/(13/1/1997.

Tilton, J. (1995). *Composing good HTML* (Vers. 2.0.6). http://www.cs.cmu.edu/~tilt/cgh/ (1/12/1996).

VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. *Journal of Bibliographic Research, 5,* 117-123. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://jbr.org/articles.html (13/9/2001).

3β. Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία

Παράδειγμα

Nielsen, M.E. (n.d.). *Notable people in psychology of religion.* Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.psywww.com/psyrelig/psyrelpr.htm (3/8/2001).

***GVU's 8th WWW user survey.* (n.d.). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.cc.gatech.edu/gvu/usersurveys/survey1997-10/ (8/9/2000).**

Δεν είναι δυνατή η προβολή αυτής της εικόνας αυτή τη στιγμή.

3γ. Κείμενο στο διαδίκτυο χωρίς ημερομηνία και χωρίς συγγραφέα

Παράδειγμα

***Gender and society*. (n.d.). Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο: http://www.trinity.edu/~mkearl/gender.html (3/12/2001).**

9.Συμπεράσματα ή Επίλογος

Η μελέτη ολοκληρώνεται με το κλείσιμο του κειμένου, όπου ο συγγραφέας συνοψίζει τα θέματα με τα οποία ασχολήθηκε και παραθέτει τα συμπεράσματά του, τα οποία κατά τη γνώμη του μπορούν να συμβάλλουν στην περαιτέρω επιστημονική διεύρυνση και εμβάθυνση του θέματος.

10.Βιβλιογραφία

Είναι ο κατάλογος των γραπτών πηγών, τις οποίες χρησιμοποίησε ο συγγραφέας στην έρευνά του. Κατ' ουσίαν πρόκειται για τη συγκέντρωση του υλικού που χρησιμοποιήθηκε στο κείμενο και τις παραπομπές.

Συχνά σε μελέτες απαντούμε τον όρο «ενδεικτική βιβλιογραφία», που σημαίνει ότι ο συγγραφέας κάνει λόγο μόνο για τη βιβλιογραφία που συμβουλεύτηκε, αλλά δεν τις συμπεριλαμβάνει στις παραπομπές του. Ο όρος «επιλεγμένη βιβλιογραφία» σημαίνει ότι ο συγγραφέας στη βιβλιογραφία του παραθέτει όσα έχει συμπεριλάβει στις παραπομπές του κειμένου.

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για τη σύνταξη της βιβλιογραφίας, όπως:

- Με απόλυτη αλφαβητική σειρά των συγγραφέων[4]

Για παράδειγμα

---

[4]. **Οδηγός σύνταξης βιβλιογραφικών αναφορών.** www. lib. teiher.gr/ downloads/odhgos_syntakshs_bibliogr_anaforwn.doc

<u>APA:</u>

Batt, Chris (1998). *Information Technology in Public Libraries*. 6th ed. London: Library Association Publishing.

<u>Numeric:</u>

Batt, Chris. *Information Technology in Public Libraries*. 6th ed. London: Library Association Publishing, 1998.

<u>Harvard:</u>

BATT, Chris, 1998. *Information Technology in Public Libraries*. 6th ed. London: Library Association Publishing.

<u>MLA:</u>

BATT, Chris. *Information Technology in Public Libraries*. 6th ed. London: Library Association Publishing, 1998.

Με κατηγοριοποίηση σε πιο μικρές λίστες βάσει των παρακάτω κριτηρίων:

- Δημοσιευμένες ή αδημοσίευτες μελέτες
- Πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές
- Άρθρα ή βιβλία
- Η συνδυασμός των παραπάνω

Συνήθως οι συγγραφείς στο τέλος της μελέτης διακρίνουν τη βιβλιογραφία σε ελληνική και ξένη.

Αρκετές φορές οι συγγραφείς χρησιμοποιούν στην παράθεση της βιβλιογραφίας στο σύστημα Harvard και Numeric.

11. Παράρτημα

Είναι ένα συμπληρωματικό σώμα, που συνήθως παρατίθεται στο τέλος της μελέτης και λειτουργεί επικουρικά σε ολόκληρο το σώμα της μελέτης.

Τα θέματα του παραρτήματος μπορεί να είναι:

- Γραπτές συνεντεύξεις
- Ερωτηματολόγια
- Πίνακες στατιστικής επεξεργασίας με λεπτομερή στοιχεία
- Εικόνες και φωτογραφίες
- Δημόσια έγγραφα, εγκύκλιες κ.ά.

11. Ευρετήριο

Είναι μια σημαντική και χρηστική εργασία για τον αναγνώστη. Συνήθως χωρίζεται ευρετήριο όρων και ονομάτων, διευκολύνοντας τους αναγνώστες να βρίσκουν σημαντικούς όρους και θεματικά πεδία, που τους παραπέμπουν μέσα στο κείμενο, χωρίς να χρειάζεται να διαβάσουν ολόκληρη την μελέτη για να τους βρουν. Το ευρετήριο συντάσσεται με αλφαβητική σειρά. Σήμερα η κατασκευή του ευρετηρίου γίνεται με εύκολο τρόπο μέσω της χρήσης του Η/Υ. Σε αντίθετη περίπτωση η διαδικασία είναι κοπιαστική και χρονοβόρα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η συγκεκριμένη επιστημονική τεχνογραφία γράφτηκε για τη διευκόλυνση των φοιτητών και κυρίως των μεταπτυχιακών φοιτητών, οι οποίοι συχνά θέτουν ερωτήματα και προβληματισμούς αναφορικά με το πώς συγγράφεται μια επιστημονική εργασία και ποιο σύστημα παραπομπών πρέπει να ακολουθείται.

Εδώ επιχειρήσαμε να εκθέσουμε όλα τα συστήματα παραπομπών και βιβλιογραφικών αναφορών. Εκείνο που κυρίως προτείνεται να ακολουθήσουν οι φοιτητές είναι το σύστημα APA.

Από την εμπειρία μου τόσο για τις προπτυχιακές εργασίες των φοιτητών του Τμήματος Νηπιαγωγών της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας όσο και των μεταπτυχιακών φοιτητών μας γίνεται αντιληπτό ότι συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα και δυσκολίες ως προς τη διαδικασία συγγραφής της εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό αναδεικνύεται ότι είναι αναγκαίο να τηρήσουν τις προδιαγραφές της επιστημονικής τεχνογραφίας και φυσικά θα πρέπει να ενημερώνονται όσο το δυνατό περισσότερο πάνω στη σύγχρονη βιβλιογραφία. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουν να μυηθούν στην επιστημονική έρευνα.

Η εργασία αυτή είναι μια προσπάθεια να γίνει κατανοητή η τεχνική της επιστημονικής τεχνογραφίας, λαμβάνοντας υπόψη και τα όσα έχουν γραφεί στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, με απώτερο στόχο να διευκολυνθούν οι φοιτητές στη συγγραφή και συγκρότηση μιας επιστημονικής εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2005). *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία; Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*. Αθήνα: Κριτική Α.Ε.

Ζήσης, Θ. Ν. (1992) *Επιστημονική Τεχνογραφία. Πως γράφεται μια επιστημονική εργασία.* Θεσσαλονίκη: «Το Παλίμψηστον»

Θεοφιλίδης, Χρ. (1995). *Η συγγραφή επιστημονικής εργασίας- Από τη θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα: Δαρδανός.

Μεταλληνού, Γ. Δ. (1998). *Εγκόλπιον Επιστημονικής Έρευνας*. Αθήνα: Αρμός.

Μπάκας, Θ. (1995). Η τεχνική της βιβλιογραφικής εργασίας, «Σχολείο και Ζωή», τ. 1, Αθήνα, σ. 40-45.

Λιάντας, Γρ. Μαράς, Αν. (2014). *Σύγχρονη Επιστημονική Τεχνογραφία*. Θεσσαλονίκη: Αντ. Σταμούλης.

Παπάς, Θ. Γ. (2002). *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες.* Αθήνα: Καρδαμίτσα.

Ταρατόρη, Ε. – Τσαλκατίδου, Μ. Τσαλκατίδης, Θ. (2007). *Επιστημονική Τεχνογραφία*. Αθήνα: Ατραπός.

Τσιμπούκης, Κ. (1986). *Τρόπος συγγραφής μιας επιστημονικής εργασίας*, 2η έκδ. Αθήνα: Έρευνα.

Ξένη

Day, A. R. (1998). *How to write and publish a scientific paper*. Cambridge: Cambridge University Press.

Mauch, E. J. and Birch, W. J. (1998). *Guide to the successful thesis and dissertation: a handbook for students and faculty*. New York: M. Dekker.

Parsons, C. J. (1973). *Theses and project work- A quide to research and writing*. London: George Allen & Unwin Ltd.

Διαδίκτυο

Εγχειρίδιο Συγγραφής Επιστημονικών Εργασιών της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας **(Publication Manual of the American Psychological Association - APA), έκδ. 5η, 2000. «Οι βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές».** blogs.sch.gr/8lyk-pat/files/2011/10/refer_APA.pdf

Μαρνελάκης, Γ. «Περί βιβλιογραφικών αναφορών». courses.arch.ntua.gr/fsr/135342/ref. Τελευταία επίσκεψη 31/5/2016.

Οδηγός σύνταξης βιβλιογραφικών αναφορών. www. lib. teiher.gr/ downloads/odhgos_syntakshs_bibliogr_anaforwn.doc